

Književna poročila

E. Zolá, Rim. Poslovenil Etbin Kristan. Založila Anton Kristan in drug v Ljubljani 1915. 80, 876 str. Cena broširanemu izvodu 5 K.

Suha so tla naše književne produkcije, originalne in prevajalne. Izvirnega izide malo in kar izide, so večinoma drobnarije; če napiše moderen pisatelj roman, je to že velik dogodek. In ravno roman, daljšo povest hočejo naši ljudje. Žejni so berila. To potrebo po branju je ustvarilo prodiranje izobrazbe med širše plasti ljudstva, kjer so v prvi vrsti delovale in delujejo ljudske knjižnice, ki nikakor niso knjigotrštvu na kvar kakor nekateri mislijo. ampak ravno vzbujajo med vedno širšimi krogi potrebo po beletristični in po poučni knjigi. Komur se je v knjižnici priljubila lepa in dobra knjiga, si bo izkušal potem tudi sam omisliti sčasoma svojo, lastno majhno knjižnico. Pač vsled splošne gospodarske krize opazujemo zadnji čas pri naših založništvih splošno stagnacijo. Ljudske knjižnice ne dobivajo več nove hrane, sveže krvi, ljudje ne prihajajo več vanje, kajti vse, kar imajo, „so že brali“ . . . Zato naj naša založništva, ko se povrnejo spet normalni časi, utešijo žejo naših ljudi po berilu, in sicer z dobrimi prevodi dobrih tujih del; kajti originalna naša produkcija na noben način ne zadostuje in tudi večinoma ne zadovoljuje po kvaliteti. Geslo nam bodi: boljši dober prevod kakor pa slaba izvirna stvar.

Imamo sicer že precej dobrih prevodov dobrih del, velikokrat pa sta zagrešila založnik in prevajalec, ker nista bila dovolj orijentirana v literaturi — faux pas. In tak faux pas je tudi ta „prevod“ ki ga imamo pred sabo. Od francoskega naturalista laške krvi Zole imamo roman „La débâcle“ (Polom) v izvrstnem Levstikovem prevodu in brezhibni Schwentnerjevi opremi, dalje je prevedenih še par novel. To je vse. Prevedena še ni na slovensko njegova najboljša stvar „Germinal“, roman iz rudnikov, iz delavskega življenja; prav tako ne roman „L'assomoir“ (Ubijač) iz istih krogov, protialkoholne tendence, obenem eno najboljših Zolajevih del. Kaj bi bilo delavskemu voditelju E. Kristanu bližje, nego da bi bil podal svojemu občinstvu ta dva romana? Pa v človeku je že tista romantična žilica, da ne bere rad popisovanja razmer, ki jih pozna, ampak rajše o tem, česar ne pozna. Morda je Kristan računal s to človeško lastnostjo in morda je delavec svoj čas v „Zarji“ res z večjim zanimanjem bral „Rim“ kjer se popisuje papežev dvor in njegove spletke, kakor bi „Germinal“ ali „Assomoir“, kjer bi videl svoje lastne razmere. . . No, v prvi vrsti je pri Kristanu pač odločevala protiklerikalna tendenca tega romana, ni pa pomislil ali sploh ni vedel, da je ta zaključni del trilogije „Les trois villes“ („Paris“ — „Lourdes“ — „Rome“) po soglasni sodbi literarne kritike najslabša stvar, kar jih je Zola sploh napisal. V zadnjih romanih — tudi „Les quatre evangiles“ spadajo sem — je Zoli sploh opešala tvorna sila (izvzemši edino „L'oeuvre“), zato pa tem bolj neprijetno sili na dan tendenca.

Fabula je za tako obširen roman veliko prerevna, večino debelega zvezka tvori dolgovezno in dolgočasno popisovanje. Kdor more brez zdehanja in ne da bi preskakoval po več strani prebrati ta roman do konca, temu čestitam na veliki krščanski čednosti, ki se imenuje potrpežljivost.

„A quelque chose malheur est bon“ — tako ima tudi to dejstvo, da je Kristan šel prevajati „Rim“, ne pa „Germinala“, to dobro stran, da je ostal tako „Germinal“ prihranjen boljšemu prevajalcu in pa — splendidnejšemu založniku. Po vsej priliki je namreč Kristan prevajal iz nemščine, ne pa iz francoskega originala; stvar je torej kot prevod brez literarne vrednosti. Dalje je oprema knjige — rahlo rečeno, precej primitivna in slaba, pač z ozirom na to, da bi si jo tudi revnejši lahko kupil. — Prevodu se tudi pozna, da je nastajal sproti za listek „Zarje“; jezik in slog sta precej površna.

Sempatja dobimo vtisek, da se je Kristan nalašč hotel približati vulgarni govorici; to kažejo oblike kakor: tempelni (25) „iz tempelna“, (269), angelni (295), „angelnov“ (409), „šalica“. Drugod je direktnih slovniških napak pač kriva površnost n. pr. „Ali mi nimate ničesar nalagati za Pariz“ (840). „Poginem od žeje“ (632). Štokavski način rabe veznika „pa“ v zmyslu našega „in“ je tuj slovenskemu jeziku, čeprav so ga nekateri žurnalisti začeli uvajati. Tako piše Kristan: „Za tujca bo zanimivo, pa bi Vam svetoval, da ne zamudite prilike“ (565); ali Opazil je Narcisa, pa mu je prišel naproti“ (611). Hrvatje, ne pa mi, govorijo o „zadnjem p o m a z a n j u“ (679). „Napulj“ mesto „Napolj“ je tudi hrvaško. „V z d r h t e č od svoje mrzlice“ (473) je popolnoma zgrešeno. „Son Romano di Roma“ je pač „Rimljan iz Rima“, ne pa „Roman(!) iz Rima.“ Grd germanizem je končno stavek: „Vaša eminenca je pričakovan“ (111), ki kaže jasno na nemško predlogo prevajalčvo; francoska konstrukcija je popolnoma druga: „On attend Vôtre Eminence“. Oblika „upozoriti“ mesto „opozoriti“, kakor jo dosledno rabi Kristan, ni prava.

Vzlic vsem navedenim in nenavedenim napakam bo knjiga pri današnjem pomanjkanju berila pri nas dobrodošla predvsem našim ljudskim knjižnicam. Tudi protiklerikalna tendenca ne bo brez koristi.

Dr. Vinko Zupan.

Pavel Flere, „Babica pripoveduje“. II. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna. V Ljubljani, 1914. 80. 64 str. Cena?

Pavel Flere je marljiv pedagoški pisatelj, a stopa tudi v beletristiko. Smisel za leposlovje more pedagogu le koristiti, ker ohranja njegovemu šolskemu delu potrebno svežost in „življenje“. A obratno pa je nevarno, da bi pedagogika v pedagogu ubila beletrijo; samo na sebi je umljivo in po mnogih zgledih je dokazano, da učitelji hočejo učiteljevati tudi v lepi knjigi in ji s samimi nauki jemljejo lepoto. Pavel Flere doslej ni zapadel tej nevarnosti. Čuvala ga je pri tem narodna pesem, ki mu daje motive ali gradivo za povesti njegove „babice“, narodna pesem slovenska in srbohrvatska („Car Dukljan“, „Bratje in sestra“). Včasih ima seveda tendenco že tudi narodna pesem, na pr. pesem „Kresnice“, ki jo je Flere posnel v pravljici o kresu in ki daje prvo ceno ponižni siroti, zvesti grobu očetovemu in materinemu ter domači cerkvi Sv. Miklavža.

Često se otrokom ponujajo pravljice in povesti, ki nikogar ne morejo zanimati, tudi dece ne. Večji pomen imajo že povesti, ki s svojim dogodkom otroke sicer zavzamejo, a so brez učinka na odraslega. Najviše pa je ona mladinska literatura, ki nudi mladini zanimive dogodke, a ima tudi za odrasle ljudi vrednost, bodisi da je vobče poetična, bodisi da se da umeti tudi simbolično. Vsiljevanje tendence pa v vsakem slučaju zvija dogodke tako, da se le prerada čuti prisiljenost njih razvoja; zato vsiljena tendenca le škoduje spisu. Flere direktno in vsiljeno ne moralizira; to je njegova prednost. V ostalem pa stoje po literarni vrednosti najviše pravljica „Car Dukljan in sv. Arhangel“, ki bo zanimala otroka s konkretnimi dogodki, odraslega pa z možno simboliko, tako kakor pravljica o Prometeju. Slično